

1731 Leiermål

Leiermål er det eldre navnet for intime utenomekteskapelige forbindelser. Kirken slo meget hardt ned på slike forhold. Fordømmelsen var stor, og et forhold ble raskt og effektivt gjort til et offentlig anliggende. Den 30.april 1731 blir kirkens medhjelpere i Stjørdal innkalt til soknepresten for å holde råd og samtaler om livets synder og laster. Bakgrunnen var nok at medhjelpere fra Skatval sogn, Erik Schatvold og Joen Velvang - som også var til stede – flere ganger hadde varslet soldaten Jesper Christensen, som var tjenestegutt hos nevnte Joen Velvang, - at han måtte innfinne seg hos sognepresten til formaning og undervisning i relasjon til ”*sin anden begagne leyermaals forseelse*”. Ut i fra ministerialboka hadde Jesper Christensen allerede i 1724 begått leiermål, og hans uekte barn blitt født og døpt i Skatval kirke. Nå hadde det skjedd på nytt, denne gangen med enken Inger Pedersdatter Tangen. Også denne gangen hadde det blitt barn ut av kosestunden. Barnet ble døpt ved påsketider i Værnes kirke. Under dåpen ble en tambur ved Oberstløytnant Hvitfeldts kompani oppgitt å være barnefaren. Han het Johannes Olsen Moen og var gift. Forholdet ble derfor langt mer skjerpene og underlagt offentlig skrifte. Inger Pedersdatter fortalte da at barnefaren var nevnte soldat, Jesper Christensen.

Til den tid å være var saken meget alvorlig. Og det styrket ikke den anklagede at han lot være å komme til *skriftemål* til tross for skriftlig innkalling. Og det hele ble enda verre. Vedkommende soldat hadde nemlig holdt seg borte fra Guds bord (kirken) i over ett år. Sognepresten (trolig Parelius) hadde ved flere gudstjenester etterlyst Jesper ved utropelse på kirkebakken. Kirkens medhjelpere henvendte seg til overordnet offiser, men det hjalp ikke så meget. Jesper Christensen ble fraværende. Men kirken ga seg ikke. Både han, tamburen Johannes Olsen Moen og Inger Pedersdatter Tangen fikk så beskjed om å innfinne seg første onsdag etter pinse, hvilket var 16.mai.

I de fleste tilfeller var nok respekten for kirkens forordninger meget stor – og det foregikk temmelig mange offentlige utbrettelser på kirkens premisser, spesielt under sokneprestene Jens Nilssøn Parelius og hans svigersønn, Peter Wessel Brown. Men denne gangen hadde ikke den beryktede Parelius hellet med seg, og kirkedokumentene viser at medhjelperne også hadde et noe avslappet forhold til prestens iver. Medhjelperne var vanlig bønder – midt i våronna. Så da ingen av de innkalte ”syndere” møtte, forsøkte presten å holde ventetiden i gang, men bøndene skyldte etter en stund - på lang vei hjem – og forsamlingen måtte oppheves. Men Parelius aktet å gå videre med saken. Han ville gjøre sitt ovenfor biskopen og prosten, og under henvisning til § 277, art.11 i en eller annen kirkelig forordning om embetets verdighet, skulle presten forfølge de anklagede ”*som viser sin uvilje og forakt mot det hellige embete og prestens omsorg for deres sjel*”.

Belastningen som kirken la på de impliserte var sikkert stor nok, men dette til tross, gikk det i dette tilfellet trolig bra. Men våre eldre protokoller forteller om flere forhold hvor leiermål førte til henrettelser, men da vanligvis som følge av at leiermålet endte opp i barnefødsel, hvor berørte nybakt mor i skam, frykt og redsel tok livet av barnet straks det var født.